

ინდოევროპელები, ქართველები, სემიტები*

ბოლო წლების ლინგვისტურმა და ისტორიულ-ფილოლოგიურმა კვლევამ გამოავლინა ის მეტად მნიშვნელოვანი და ჩვენთვის საინტერესო ფაქტი, რომ სწორედ ინდოევროპელები, ქართველები (ქართველური ტომები) და სემიტები იყვნენ ის ძირითადი ეთნიკური ერთეულები, რომლებიც IV–III ათასწლეულების მანძილზე ჩვენს წელთაღრიცხვამდე ურთიერთობდნენ ერთმანეთთან წინა აზიის გარკვეულ არეალში და იმდენად მჭიდრო კონტაქტები ჰქონდათ ერთმანეთთან, რომ სიტყვები ერთი ენიდან მეორეში გადადიოდა და პირუკუ: დღეს მკვლევარები ამ ენებში საერთო სიტყვებისა და გამოთქმების მთელ ლექსიკურ პლასტებს ადასტურებენ.

რა უნდა გვესმოდეს ჩვენ *ინდოევროპელების, ქართველების (ქართველური ტომების) და სემიტების* ქვეშ, რომელ ეთნიკურ ერთიანობებთან გვაქვს საქმე „*ინდოევროპელების*“, „*ქართველებისა*“ და „*სემიტების*“ შემთხვევაში? ჩვენ ვგულისხმობთ ამ ხალხებში არა სხვადასხვა *ინდოევროპელ, ქართველურ და სემიტურ* ტომებს საზოგადოდ, არამედ საკუთრივ პროტო-ინდოევროპელ, ქართველურ და პროტო-სემიტურ ხალხებს, რომლებიც შესაბამისად *ინდოევროპულ, ქართველურ და სემიტურ* ფუძე-ენებზე (პროტო-ენებზე) მეტყველებდნენ. ანუ ისეთ წინარე ენებზე, რომელთაც მისცეს დასაბამი ისტორიულად დადასტურებულ შესაბამისად ინდოევროპულ, ქართველურ და სემიტურ ენებს.

მთელი კომპლექსი ლინგვისტური და კულტურულ-ისტორიული მონაცემებისა, რომლებიც გამოვლინდა ინდოევროპული წინარე ენისა და მისი უძველესი დიალექტების გამოკვლევის, აგრეთვე რეკონსტრუირებული საერთო-ინდოევროპული ლექსიკის სემანტიკური ანალიზის შედეგად, აუცილებელს ხდის ისევ დაისვას ინდოევროპული „*წინარესამშობლოს*“ დროსა და სივრცეში ლოკალიზაციის პრობლემა და მოხდეს მისი ახლებური რეგიონალური და კულტურულ-ისტორიული გადაწყვეტა. ამ უახლესი მონაცემების შუქზე ინდოევროპულმა „*წინარესამშობლომ*“ უნდა გადაინაცვლოს სამხრეთ-აღმოსავლეთის მიმართულებით და მოთავსდეს წინააზიური არეალის ფარგლებში.

იმისდა მიხედვით, თუ სად მოთავსდება ამა თუ იმ ფუძე-ენაზე მოლაპარაკე ტომთა „*წინარესამშობლო*“, თუ რომელ გეოგრაფიულ რეგიონს მივიჩნევთ ამ ფუძე-ენის გავრცელების პირვანდელ ტერიტორიად, დგინდება ამ ტომთა პრეისტორიული მიგრაციების ანუ გადასახლებებისა და მოძრაობების სურათი „*პირველსაც ხოვრისად*“ მიღებული ტერიტორიიდან იმ რეგიონების მიმართულებით, სადაც ჩვენ

*კრებ. „*თბილისი-იერუსალიმი 2*“. *საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები*, თბილისი, 1998, გვ. 13–15, 68–69 (ქართულ და ინგლისურ ენებზე); შდრ.: „*დ. ბააზოვის სახელობის საქართველოს ებრაელთა ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმის შრომები*“, ტ. IV, თბილისი, 2006, გვ. 35–46 (ქართულ და ინგლისურ ენებზე).

ამ ტომებს, და, შესაბამისად, სავარაუდო ფუძე-ენის გვიანდელ დიალექტებს, ისტორიულ ხანაში ვადასტურებთ. ესაა ერთგვარად იმ მიგრაციების ტრაექტორიის აღდგენა, რომლებსაც აღნიშნული ხალხები უძველეს დროს თავიანთ ისტორიულ მიწა-წყალზე უნდა მიეყვანათ, ან, უფრო ზუსტად, იმ ენობრივი ერთეულების მოძრაობებისა და სივრცეში გადანაცვლებათა აღწერა, რომლებიც ამ სავარაუდო ფუძე-ენისაგან წარმოიშვა ამ უკანასკნელის ცალკეულ დიალექტებად დაშლისა და დიფერენციაციის შედეგად. ამდენად, ამგვარი მიგრაციების სურათისა და დიალექტთა მოძრაობის ტრაექტორიის აღდგენა წარმოადგენს ამავე დროს იმ ხალხთა პრეისტორიის შესწავლას, რომლებიც სათანადო ენებზე მეტყველებდნენ, და მათი ეთნოგენეტიური პრეისტორიის რეკონსტრუქციას.

ინდოევროპული, ქართველური და სემიტური წინარეენობრივი სისტემების ლექსიკური ნასესხობანი და სტრუქტურულ-ტიპოლოგიური მსგავსება აშკარად მოწმობს ძველი წინა აზიის გარკვეულ არეალში აღნიშნულ სამ წინარეენობრივ სისტემასა და მათზე მოლაპარაკე ხალხებს შორის მჭიდრო ურთიერთობებისა და კონტაქტების არსებობას ხანგრძლივი პერიოდის მანძილზე. ამაზე მეტყველებს, უპირველეს ყოვლისა, სამთავე ენობრივ სისტემაში დადასტურებული მრავალი საერთო ლექსიკური ერთეული. ამ მხრივ უაღრესად დამახასიათებელია ამ ენებში „*ღვინის*“ [ინდოევროპ. *wajno, სემიტ. **wajn-* (ძვ. ებრ. *jajin*), ქართველ. *ღვინო] აღმნიშვნელი საერთო სიტყვები, რაც მოწმობს ამ ფუძე-ენების ტერიტორიულ სიახლოვეს და მათზე მოლაპარაკე ხალხების ურთიერთობას მედვიენობის საერთო კულტურულ არეალში ისტორიული წინა აზიის ფარგლებში.

ინდოევროპელები, ქართველები, სემიტები იყვნენ, მაშასადამე, IV—III ათასწლეულში ის ხალხები წინა აზიაში, რომლებიც III ათასწლეულიდან მოყოლებული სხვადასხვა ტერიტორიებზე შორეული თუ ახლო მიგრაციების შედეგად, ისტორიულად ცნობილ *ინდოევროპელებად, ქართველებად* და *სემიტებად* ჩამოყალიბდნენ.

ამ დასკვნებს არსებითი მნიშვნელობა აქვს თვით სათანადო სამეცნიერო დისციპლინების შემდგომი განვითარებისა და სრულყოფისათვის. თუ ჩვენ აქამდე მიგვაჩნდა, რომ ქართველური ენათმეცნიერებისათვის და, საერთოდ, სხვადასხვა დარგის ისტორიულ-შედარებითი ენათმეცნიერებისათვის აუცილებელია *ინდოევროპული* და *სემიტური* ენათმეცნიერების მონაცემების გათვალისწინება, ახლა ჩვენ შეგვიძლია სრული უფლებით ვამტკიცოთ, რომ *ინდოევროპული* და *სემიტური* ენათმეცნიერების შემდგომი განვითარებისა და სრულყოფისათვის აუცილებელია ქართველური ენათმეცნიერების მონაცემების გათვალისწინება.

ახალი პერსპექტივები ინდოევროპულ და სემიტურ ენათმეცნიერებაში გადაიშლება სწორედ ქართველური ენათმეცნიერების მონაცემების გათვალისწინებით, ქართველურ ენათა შედარებით-ისტორიული შესწავლის შუქზე. ამით განისაზღვრება ის მნიშვნელობა და როლი, რაც ქართველურ ენებს ენიჭებათ შედარებით-ისტორიული და, საზოგადოდ, თეორიული ენათმეცნიერების შემდგომი განვითარების თვალსაზრისით.

რაც შეეხება საერთოდ ისტორიულ და ეთნოგენეტიკურ პრობლემატიკას, *ქართველები (ქართველური ტომები)* ისტორიული წარმომავლობის თვალსაზრისით ერთ ქრონოლოგიურ სიბრტყეზე დგებიან *ინდოევროპელებსა და სემიტებთან* წინა აზიაში; *ქართველური ტომები* ამ კულტურული არეალის უძველესი ცივილიზაციის ხალხებს შორის ექცევიან.

ქართველთა ეთნოგენეტიკური პრობლემატიკის უფრო ღრმად და ფართოდ შესწავლის მიზნით, ქართველ-ქართველურ ტომთა პრეისტორიული განვითარების ადეკვატური სურათის აღსადგენად საჭიროა ქართველური ენების მიმართ ჩატარდეს იმავე ხასიათის სამუშაო, რაც ახლა ინდოევროპულ ენათა მიმართ მოგვეპოვება, და გაანალიზდეს საერთო-ქართველური ლექსიკა მის მიერ გამოხატული რეალიების თვალსაზრისით. ეს საშუალებას მოგვცემს უფრო სრულად აღვადგინოთ საერთო-ქართველური სულიერი და მატერიალური სამყარო, სამყარო ჩვენი წინაპრებისა, რომლებიც საერთო-ქართველურ ენაზე მეტყველებდნენ. ამავე საშუალებით უფრო ზუსტად განისაზღვრება საერთო-ქართველური ენის პირვანდელი გავრცელების ტერიტორია და დადგინდება ის მიგრაციები, რომელთა შედეგად ისტორიული ქართველ-ქართველური ტომები ჩამოყალიბდნენ.

ლინგვისტური გზით წინაპარ ხალხთა უძველესი მატერიალური და სულიერი კულტურის სურათის რეკონსტრუქცია საშუალებას მოგვცემს მოვახდინოთ გარკვეულ რეგიონებში აღმოჩენილი არქეოლოგიური კულტურის უფრო ზუსტი იდენტიფიკაცია სავარაუდო საერთო-ქართველურ კულტურასთან, რაც უფრო ნათელ და სრულყოფილ სურათს წარმოგვიდგენს ქართველი ხალხის ეთნოგენეზის და პრეისტორიული განვითარების შესახებ.
